

17 . Câmpulung | Județ: Argeș | Punct: Castrul roman de la Câmpulung - Jidova | Anul: 2016

Anul: 2016

Cod RAN: 13506.02

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană târzie

Tipuri sit: exploatare/carieră, locuire militară, structură de cult/religioasă

Categorii sit: Domestic, Apărare (construcții defensive)

Autori: Theodor Cioflan, Ion Dumitrescu, Florian Matei-Popescu, Constantin Petolescu

Instituții: Muzeul Județean Argeș, Pitești, Muzeul Județean Argeș, Pitești, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București

Rezumat

Cercetările efectuate în porțiunea dintre pretoriu (vest) și via sagularis (est) au dus la identificarea unei încăpări cu dimensiuni de circa 4,35 x 3,15 m, cu podea realizată din opus signinum, posibil o exedră a clădirii pretoriului, obiectiv cercetat în anii 1978-1980. De asemenea, la sud de încăperea de cercetată au fost identificate amprente de unor posibile gropi de stâlpi, probabil de la o construcție de lemn. Întrucât cercetarea se află în stadiu incipient, de aceea nu putem formula concluzii foarte clare cu privire la situația relevantă. Înțelegerea ei a fost îngreunată și de intervențiile moderne care au afectat sectorul cercetat.

Raport

Cercetările arheologice efectuate în 2016 au vizat în continuare treimea centrală a castrului de la Câmpulung – „Jidova”. În bună măsură, topografia generală a acestui spațiu din castru este cunoscută. Primele săpături au fost efectuate, aici, de către Pamfil Polonic cu mai bine un secol în urmă. Rezultatele lor, valorificate în parte de către Dumitru Tudor, sunt păstrate în manuscris la Biblioteca Academiei Române. Din aceste rapoarte rezultă că inginerul-topograf (însărcinat în 1901 de Grigore Tocilescu să efectueze săpăturile la Jidova) s-a concentrat asupra a două dintre clădiri din zona centrală: horreum și principia . (9)

La reluarea cercetărilor, Emilian Popescu a săpat din nou cele două clădiri amintite. Tot el a identificat, în spațiul dintre horreum și principia, un edificiu de mai mici dimensiuni cu instalație de încălzire (hypocaustum), pe care a denumit-o provizoriu „clădirea ofițerilor” (vezi planul în MCA IX, 1970; fig. 1) . (10) În latus principiorum sinistrum, au fost relevate urmele altei construcții (comparabilă, ca dimensiuni, cu horreum și principia), având în partea de nord mai multe camere cu hypocaust (identificată cu praetorium) .(11)

După cum se vede, funcționalitatea edificiului mic cu hypocaust dintre horreum și principia rămâne neclară. Nici rostul aceluia spațiu lăsat aparent liber între latura sudică a edificiului și via principalis nu era clar.

De asemenea, un alt sector rămas neinvestigat se află la est de praetorium. Porțiunea lată de circa 5 m este cuprinsă între latura estică a pretoriului și via sagularis. Suprafața a fost doar intersectată de secțiunile D, H, I și K, trasate de Emilian Popescu pentru a identifica trasele clădirilor din treimea centrală. Tot în această porțiune, cu scopul de-a verifica elementele sistemului defensiv al castrului, a fost extinsă spre sud secțiunea H, ocazie cu care a fost interceptată structura unui canal din cărămizi amenajată la baza agger-ului.

Pornind de la situațiile amintite, în 2010, am decis a relua cercetările în treimea centrală, prin deschiderea unei suprafețe la sud de micul edificiu cu hypocaust, extinsă în campaniile ulterioare. S-a reușit, astfel, până în 2014, cercetarea integrală a spațiului dintre via principalis (la sud), linia imaginată care unește

capetele de nord ale clădirilor horreului și principilor (la nord), horreum (vest) și principia (est).

Situația arheologică relevată de cercetarea acestei suprafețe apare deosebit de interesantă. S-a constatat că inițial spațiul dintre horreum și principia a fost ocupat de o construcție de lemn și pământ – „baracă”, cu dimensiuni comparabile cu ale horreului: 33 × 9 m. Ea a fost distrusă de un incendiu. După acest moment dărâmăturile au fost nivelate și evacuat. Peste ele s-a așternut un covor de pietriș, iar în partea nordică a suprafeței s-a ridicat edificiul de mici dimensiuni cu hypocaust.

Un reper cronologic, deosebit de important pentru a stabili momentul distrugerii „barăcii de lemn” și respectiv construirea edificiului din piatră cu hypocaust, îl reprezintă o monedă de la Severus Alexander (emisă în primul an de domnie a împăratului - 222) găsită pe nivelul de distrugere și trecută prin foc. Ea reprezintă un totuși un terminus post quem, distrugerea „barăcii de lemn” putând fi provocată mai târziu, după anul 245 p. Chr, în timpul atacurilor carpice. Deci edificiul cu hypocaust a fost construit după acest moment.

Deși cercetarea acestei suprafețe nu a clarificat funcționalitatea edificiului cu hypocaust, ea a adus o contribuție importantă la cronologia generală a castrului. Se întrevide în aceste condiții, posibilitatea continuării prezenței romane în castrul de la Jidova după anul 245 p.Chr. (când s-a construit edificiul cu hypocaust) .(12)

În 2015, ca urmare a epuizării suprafeței amintite, săpătura arheologică a vizat al doilea sector din treimea centrală rămas necercetat: porțiunea dintre latura estică a pretoriului și agger.

Între latura estică a pretoriului și zidul de incintă, suprafața rămasă necercetată are o lățime de circa 14 m. Scăzând din aceasta, lățimile agger-ului – circa 5-6 m și a viei sagularis – circa 3,5 m, constatăm că între acest drum și clădirea pretoriului rămâne un spațiu lat de circa 4-5 m, teoretic, suficient pentru a putea fi intercalată o clădire. După cum am amintit, în 1988, prin extinderea secțiunii H s-a constatat că la baza agger-ului există un canal realizat din cărămizi. Săpătura efectuată la momentul respectiv nu a permis clarificarea funcționalității sale.

Pornind de la aceste date, în 2015 am deschis la est de praetorium o suprafață de 22 × 7 m pe care am denumit-o Sp. 2. Ea este cuprinsă între spațiul dintre latura estică a pretoriului, via sagularis – la est, secțiunea H – la nord (cea mai mare parte a ei interceptată în suprafața noastră) și alea modernă dintre clădirea muzeului și praetorium – la sud. Aproximativ la jumătate, suprafața intersectează secțiunea I trasată de Emilian Popescu. Între praetorium și suprafața deschisă a fost lăsat un martor lat de 0,50 m (fig. 1).

În campania 2015, după înlăturarea stratului vegetal, s-a ajuns pe un nivel consistent de dărâmătură compus în cea mai mare parte din tegulae și olane, cele mai multe fragmentare, provenite desigur de la un acoperiș. În partea de sud a suprafeței, la contactul □3B-5B și 3C-5C (numerotarea axelor carourilor s-a făcut cu cifre arabe de 1 la 11, pornind dinspre sud spre nord, și cu litere de la A la D, de la vest spre est), nivelul de dărâmătură a fost distrus de construcția unui bazin modern, cu dimensiuni de 6×3,10 m. El a fost săpat în perioada când peste incinta castrului s-a suprapus întreprinderea minieră (circa 1950-1960). De pe latura estică a bazinului modern pornește un canal lat de 0,80 m.

În campania 2016, am urmărit, mai întâi, să stabilim limitele clare ale nivelului de dărâmătură. Cu această ocazie a fost pus în evidență traseul viei sagularis. Ea a fost surprinsă pe o porțiune lată de 1,40 – 1,50 m, în marginea estică a suprafeței, structura ei continuându-se în profil. În partea de nord a suprafeței, caroul 11, a apărut și amprenta secțiunii H.

O primă constatare a fost aceea că limita estică nivelului de dărâmătură nu suprapune via sagularis. Nivelul de dărâmătură este dispersat relativ unitar de la nord la sud pe toată suprafața cercetată în spațiul dintre via sagularis și zidul estic al pretoriului, cu o concentrare mai puternică în carourile B și C (fig. 2). O a doua observație ar fi că între fragmentele de tegulae și cărămizi apar și bucăți de lipitură de perete. De asemenea, în □9C se observă o pată întinsă de lut ars.

După înregistrare, nivelul compus din tegulae a fost evacuat. S-a constatat că sub el apare un strat compus din pământ negru, cu pigmenți de arsură (fragmente de lemn ars). Din acest nivel s-a recuperat foarte mult material arheologic. În primul rând, în caroul 8B, a apărut o concentrare mare de fragmente

ceramice. Gruparea ar putea sugera existența unei gropi menajere (?). Formele ceramice descoperite sunt foarte variate: două vase de provizii, unul de mari dimensiuni, fragmente de la o afumătoare (turibulum), boluri, oale, trei mănuși de amforă de tip Kapitan II, fragmente de pahare. Tot aici au fost găsite mai multe fragmente de sticlă provenite de la vase diferite, între ele un baza unui bol (fig. 3). Apoi, tot pe acest nivel au apărut două monede: un denar de la Severus Alexander, într-o stare precară, trecută prin foc, emisă în primii ani de domniei (222-223 p.Chr.) și un altul de la Maximinus Thrax, datat 235 p.Chr. Pe lângă aceste, au mai apărut un dorn de fier, o cheie de fie și cuie.

Tot pe acest nivel în partea de nord a suprafeței, carourile 9-11, au apărut mai multe fragmente de conducte pentru aducțiunea apei, ceea ce arată că prin această zonă trecea o conductă.

Situația arheologică constată în această porțiune a suprafeței este deosebit de interesantă. După îndepărtarea nivelului format din tegulae a apărut, pe o zonă de circa 2×2 m, cu un contur neregulat, un rest de podea constituită din opus signinum. Zona în care apărut structura podelei se delimitează foarte clar în grund. Ea are formă perfect dreptunghiulară și măsoară circa 4×3 m, latura scurtă fiind orientată nord-sud (fig. 4).

Adâncirea săpăturii, crușând structura podelei, ne-a relevat că podeaua era așezată pe un strat consistent din pietre de dimensiuni medii, cu o grosime de circa 25 cm. Podeaua realizată din opus signinum are o grosime de 18-20 cm.

Conturul substrucției podelei avea formă dreptunghiulară. Suprafața substrucției era închisă pe trei dintre laturi de un șanț. Latura vestică a substrucției podelei intră în profilul suprafeței. Șanțul are o lățime de circa 0,50 – 0,60 m. Ampretele sale, care intercalează nivelul de dărâmată și podeau sunt vizibile și în profilul vestic al suprafeței. Umplutura sa se compune din pământ negricios, pietre, iar pe latura nordică, pe fundul șanțului se observă mici pete / porțiuni de mortar de culoare albă, care par a fi pe loc. Forma șanțului, precum și faptul că închide substrucția podelei, ne fac să credem că el marchează ampretele pereților unei încăperi, posibil chiar cu structura din piatră. Urmele de mortar, vizibile mai ales pe latura nordică, dar și pe cea estică, constituind indicii în acest sens. Pereții orientați vest-est sunt perpendiculari pe zidul pretoriului, deci încăperea pare a fi legată structural de această clădire, apărând ca o anexă a ei.

Pentru a observa mai clar raportul dintre „mica încăpere” și pretoriu s-a început demontarea matorului dintre suprafață și această clădire (în porțiunea unde au apărut structurile încăperii), operațiune pe care nu am finalizat-o în această campanie. Porțiunea degajată ne-a permis să observăm că substrucția podelei din pietre mărunte nu este lipită de fundația clădirii pretoriului, ci între cele două structuri avem o distanță de 0,40-0,50 m. În șanțul dintre substrucția din piatră și fundația pretoriului a alunecat un fragment din podeaua de opus signinum (parte dintr-o margine a ei). S-a constatat, astfel, că substrucția podelei măsoară $3,30 \times 2,10$, ceea ce ar putea corespunde cu spațiul interior al unei încăperi. La exterior, luând în calcul și ampretele pereților, încăperea măsoară $4,35 \times 3,15$ m. Latura ei scurtă fiind orientată nord-sud.

Intrigant este faptul că la est de spațiul încăperii, în rigola viei sagularis, al cărui traseu este marcat de tegulae și fragmente de cărămizi, se observă o cantitate mare de chirpic întărit prin foc (lipitură de perete care se păstrează și urmele nuielilor) și scurs. La sud de încăperea cu podeaua din opus signinum, mici porțiuni marcate de pietricele și pământ pigment negricios par a indica urmele unor stâlpi, de la o construcție cu structură de lemn.

Trebuie precizat că în porțiunea de sud a suprafeței înțelegerea situației este mult îngreunată de structurile și intervențiile moderne. Pe lângă bazinul amintit, la sud-vest de el a fost intersectat traseul unei conducte moderne.

Note

- 9) Pentru un scurt istoric al cercetărilor de la Câmpulung-„Jidova” a se vedea: Constantin C. Petolescu, Teodor Cioflan, Castrul roman de piatră de la Câmpulung (Pescăreasa, jud. Argeș). Cercetările din anii 1978-1989, în Argesis. Studii și comunicări, serie Istorie, tom. VII, p. 17-19.

10) Em. Popescu, Eug. Popescu, Raport preliminar asupra săpăturilor efectuate în anii 1962-1967 în

castrul roman de lângă Câmpulung – Muscel (Jidova), în MCA, X, 1970, p. 257.

11) Constantin C. Petolescu, Teodor Cioflan, op. cit., p. 17-18.

12) Vezi discuția în Cronica cercetărilor arheologice din România, Campania 2012, volum editat de Institutul Național al Patrimoniului, Editura Universității Al. I. Cuza, Iași, 2013, p. 43.

Informații suplimentare online

[Raportul 5705 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
